

для населення вільно, за запрошенням або плату, постійно, періодично або час від часу, зокрема під'їзди, підземні переходи, стадіони.

Суб'єктом адміністративної відповідальності за дрібне хуліганство є особа, якій до його вчинення виповнилося 16 років. За вчинення дрібного хуліганства особи віком від 16 до 18 років підлягають адміністративній відповідальності на загальних підставах, що передбачено ст. 13 КУпАП, з урахуванням заходів впливу, які можуть застосовуватися до неповнолітнього (ст. 24¹ КУпАП).

З суб'єктивної сторони вчинення дрібного хуліганства завжди має певний умисел – особа, яка його здійснила, усвідомлює (повинна усвідомлювати), що своїми неправомірними діями вона посягає на громадський порядок у громадському місці.

Оскільки адміністративні стягнення за дрібне хуліганство накладають лише суди, то провадження у таких справах є звичайним. Воно передбачає складання протоколу про адміністративне правопорушення. До правопорушника можуть застосувати доставлення, а також інші заходи забезпечення провадження (адміністративне затримання, особистий огляд, огляд і вилучення речей).

Рева Лариса Григорівна,

член Національної спілки краєзнавців
України, член-кореспондент Академії наук
вищої освіти України, кандидат філологічних
наук

СЛОВО В БОРОТЬБІ З КОРУПЦІЄЮ

Історія України – це історія народів, які жили на її землі в усі часи та періоди, незалежно від етнічної приналежності. Необхідність пізнання нації, народу можлива лише через його духовну культуру. Духовна культура – складна, багатогалузева система, яка охоплює усну народну творчість, художню літературу, мову, мистецтво, науку, ідеологію, релігію, традиції, звичаї, вірування, тобто все те, що складає духовний світ народу, його свідомість, переконання і погляди. Без міцних духовних засад не буває міцної держави: духовно розвалене суспільство не в змозі створити потужну економіку, забезпечити гідне суспільне життя.

Українська духовна культура увібрала багатовікові традиції розвитку свого народу, збагаченого досвідом народів сусідніх регіонів, засвоюючи мистецькі досягнення європейського Заходу. Українці свою духовну культуру почали творити задовго до прийняття християнства в Україні. Візантія ж додала ще й християнську культуру. Протягом багатьох століть український народ мав змістовну християнську культуру, що відповідала менталітетові, суспільним і духовним потребам українців. Релігійність є однією із складових сакрально-світоглядної характеристики особистості; вона відіграє важливу роль у формуванні морального світу українця.

Розвиток суспільної думки в Україні останніх десятиліть викликав справжній вибух інтересу громадськості до минулого і сучасного буття українського народу, його духовної культури, оскільки саме духовна культура є основним важелем у боротьбі з корупцією. Цьому сприяє звільнення досліджень від тривалого засилля догматичних схем, ідеологізації, обмеженого доступу вчених до архівних джерел, спецфондів, замовчування і перекручування фактів.

В 11-томному «Словнику української мови», виданому в 1970-х р. Інститутом мовознавства ім. О. Потебні, значення слова «корупція» пояснюється так: «У капіталістичних країнах – підкупність, продажність урядовців і громадських діячів». Це свідчило про те, що такого явища в СРСР, до складу якого входила і Україна, не було.

Проте уже за часів Володимира Мономаха (1053–1125), сина Великого князя Київського Всеволода Ярославича, питання корупції поставало дуже гостро. Для стабілізації внутрішнього становища Русі Мономах впровадив систему заходів, серед яких важливе місце посідало законодавство. Він здійснив правничо-фінансові реформи, що увійшли до «Руської правди», відомі як Статут Мономаха. За цим Статутом обмежувалися безконтрольність лихварів і землевласників, скасовувалося холопство за борги, піднімалася роль зовнішньої торгівлі. Його твір «Повчання», що містить історико-побутові, культурні, моральні настанови, адресований його дітям. Умудрений досвідом, на християнських засадах, він розмірковує над одвічними темами добра і зла, закликаючи за будь-яких обставин лишатися гідними, чесними, порядними. Таким і увійшов Володимир Мономах в історію, як мудрий правитель і реформатор. За його сприяння укладена «Повість минулих літ», що увійшла до скарбниці світової культури як неперевершена пам'ятка.

Заявлена нами тема – глобальна. Її розкрити не під силу ряду дисертаційних досліджень. Але, враховуючи актуальність проблеми, ми намагалися хоча б фрагментарно спинитися на ролі давнього красномовця у боротьбі з корупцією.

З прийняттям християнства в Київській Русі розповсюджуються біблійні книги, апокрифічні сказання, твори житійної або агіографічної літератури, присвячені питанням християнської догматики і моралі. Особливо популярною була візантійська антологія «Пчела» (Пчела) – грецький збірник цитат із християнської та античної літератури, складений Максимом Ісповідником (VII ст.). Український переклад з'явився на межі XII – XIII с. Це – багатюще джерело античних афоризмів та анекдотів, що увійшли в український фольклор. Збірник не втрачав своєї популярності аж до XX ст. Мотиви збірника використовував у своїй творчості І. Франко. «Такі збірки мали чимале культурне і літературне значення. Вони хоч трохи розширяли круг тем наших старих книжників та їх світогляд поза межі церковного писання, підсували їм взірці, форми і гадки, а при тім давали змогу повеличатись при нагоді цитатами з різних християнських і античних письменників, котрі вони знаходили в таких збірках» [1, с. 37].

Величезною була потреба в богослужбовій літературі: вона не лише захищала православну віру і загалом християнство, а надихала український народ на боротьбу, вселяла мужність, віру в священність цієї боротьби. В першій половині XVI ст. виникає суспільно-політична і воєнно-адміністративна організація українського козацтва – Запорізька Січ. Козацтво виконало покладену на нього історичну місію, захистило український народ від зовнішньої і внутрішньої агресії, сприяло розвитку нації, утвердженню національної самобутності і самосвідомості. Однак, слід відзначити, що проблема ментальності і духовності, нехай підсвідомо, виникала перед українцями задовго до козацької епохи.

Найвидатнішим письменником-полемістом не тільки України, а й усього слов'янського світу, визначним культурним, громадським діячем кінця XVI – початку XVII ст. був Іван Вишенський (бл. 1545-50 – після 1620) [2, с. 185–206].

У своїх посланнях і листах, використовуючи біблійно-євангельські образи, І. Вишенський гнівно викриває тогочасний суспільно-політичний, державний, релігійний лад, де всі «от главы и до ног оступели», «несть места целаго от греховнаго недуга». Численними засобами сатири з сарказмом та іронією він викривав паразитизм, духовну убогість, запроданство панівного класу, таврував релігійне насильство над православним населенням, виступав проти національної дискримінації українців та білорусів у Речі Посполитій. Захищаючи слов'янську мову, І. Вишенський писав: «Скажу вам тайну велику, що диявол таку зависть має на слов'янський язык, що ледве живий від гніву і рад би до решти погубити і всю боротьбу свою на те двигнув, щоб його обплюгавити і в огиду та ненависть привести».

І. Вишенський був сином свого народу. «Його демократично-гуманістичні ідеї випереджали погляди і традиції епохи, його твори будили думку, вселяли відвагу і силу для дальшої боротьби» [3].

Одночасно з розвитком полемічної літератури розвивається жанр ораторсько-проповідницької прози. Творчість Кирила Транквіліона-Ставровецького (?-1646) – церковно-освітнього діяча, друкаря, українського письменника, філософа, вчителя кінця XVI – першої половини XVII ст., зокрема його проповіді та окремі вірші відносяться до початку літературного бароко в Україні. У 1618 р. у власній мандрівній друкарні в Почасві було видано «Зерцало богослів'я», один із видатних головних філософсько-теологічних творів мислителя – науковий трактат, в якому вперше викладено «простим язиком і словенським», не переобтяженим літературними прикрасами українську догматичну систему богословської науки про Бога, про Світ, про Вавилон та пресвітлий Сіон, про блаженне життя в майбутньому віці і мзду праведним. К. Транквіліон-Ставровецький відходить від усталених догм і йде шляхом нової теології, наближаючись до натурфілософії, надаючи виключного значення ролі особистості. Головний герой його твору – людина з її роздвоєною душею та змаганням в ній лихих і добрих начал. Транквіліон не сумнівається у

великих творчих потенціях людини, у якій є «ум» і розум: перше – вроджене, друге – набуте [4, с. 421–431].

Лазар Баранович (бл. 1620–1693 рр.) був найпомітнішою постаттю в релігійному, суспільно-політичному, культурно-освітньому та літературному житті України в другій половині XVII ст. [5, с. 29–33].

У Чернігові Л. Баранович створив гурток блискучих письменників своєї доби, що увійшов до історії літератури під назвою «Чернігівські Атени» (Афіни). Сюди входили Іван Максимович, Іван Величковський, Олександр Бучинський-Яскольд, Іоанікій Галятовський, Лаврентій Крионович (Кричанович), Стефан Яворський, Дмитро Тупталенко-Ростовський, Іван (Ян) Орновський. Саме тому Чернігів стає одним із провідних культурних осередків другої половини XVII ст. [6, с. 126–127].

Він покладає надії на покаяння, очищення від гріхів як єдиний вихід із громадянської війни:

Брат брату недруг, син батьку ворожий,

Скрізь недовіра і всі насторожі.

Своїє тіні жахаються люди –

Гріхи це чинять, пануючи всюди!

Прямуйте, люде, мерщій до покути,

Не так боятись ви будете скрути (Пер. В. Шевчука) [7, с. 28].

Одним із найвидатніших письменників-полемістів першої половини XVI ст. був Мелетій Смотрицький (бл. 1577–1579 – 1633) – син Герасима Смотрицького – письменник, організатор освіти, видавець [8, с. 496].

Найвизначнішим твором М. Смотрицького є його «Тренос, тобто плач єдиної святої вселенської апостольської східної церкви», виданий польською мовою (Вільно, 1610) під псевдонімом Теофіл Ортолог. Причиною до написання твору став реальний факт погрому уніатським митрополитом І. Потієм віленських православних церков і монастирів, які 1609 р. силою були передані уніатам. Написаний у формі плачу чи голосіння православної матері-Церкви, персоніфікований образ якої часто переростає в образ матері-України. Твір викриває «грішителей, а не учителів, гасильників, а не світильників, брехунів, а не пастирів, архієпископів, а не архієпископів». Проклинає він уніатське духовенство, ренегатів. У гротескно-сатиричному плані М. Смотрицький викриває католицьку церкву на чолі з Ватиканом, широко використовуючи антикатолицькі твори Ф. Петрарки, М. Баптісти та інших. Звертається М. Смотрицький і до спадщини діячів Європейського Відродження – Е. Роттердамського, Савонароли, Мюнстера. Більше ніж на 140 авторів посилався письменник, що збільшувало авторитетність його твору. Книга свідчила про високу культуру та ерудицію автора. Вона мала надзвичайну популярність серед сучасників. За її емоційно-викривальний заряд вона підпала гонінню. Під загрозою штрафу «не дозволялося продавати й купувати» цю «злаязичну» книжку, а розповсюджені примірники вилучалися із вжитку і спалювалися. Коректора цієї книжки було ув'язнено.

Письменник Бароко Григорій Савич Сковорода (1722–1799) – найяскравіша постать в духовно-культурному житті України XVIII ст., а його оригінальна гуманістична творчість «була ґрунтом для розвитку української філософії і літератури» [9, с. 5] подальших століть. Поет, філософ, музикант, байкар, педагог і співак, а до того ж і досі його особистість є багато в чому незбагненою. В своїх філософських творах Г. Сковорода підняв важливі питання суспільно-політичного, етичного, педагогічного, богословського характеру. Як оригінальний і самобутній мислитель, опанувавши досягнення світової філософської думки, Г. Сковорода став одним із зачинателів нової філософії в Україні. За Г. Сковородою щастя є самопізнання, пізнання своїх природних нахилів. Вихід із існуючого становища філософ убачав не в активній боротьбі, а у втечі від світу зла і досягненні свободи у сфері духу. Такі переконання утверджували ідею про суспільну позастанову цінність людей праці. Становище людини повинно оцінюватися не за маєтностями, а природною здатністю до тієї чи іншої справи [10, с. 351–366]. Своєю творчістю Г. Сковорода підсумував найвищі досягнення давнього українського письменства. Його поетична спадщина – це поезія роздумів над смыслом і суттю життя: «Щастя, а де ти живеш?», «Розпошир удасть свій зір, як і розуму коло», «Ми тебе зовсім марнуєм...», «Розмова про премудрість».... Вона утверджує гуманістичні ідеали, гідні людини.

Центральне питання поезії Г. Сковороди, як і інших філософів-просвітителів, була проблема шукання шляхів, що ведуть до щастя – найвищої філософської категорії. Справжнє щастя, за Г. Сковородою, – це почуття свободи і душевного спокою людини і людства. Свободі (вольності) він присвятив оду «De libertate» («Про волю»):

Слава навіки буде з тобою,
Вольності отче, Богдане-герою!

написана в час, коли Катерина II наказала зруйнувати Запорозьку Січ, ода була свідченням високої відваги і свідомості поета.

Збірка «Байки Харківські» містить тридцять творів, більша частина яких подається як і його філософські трактати, у формі діалогів. В них письменник образно втілює провідну етичну ідею: справжня вартість людини – не в її багатстві, чинах, титулах, а у внутрішніх благородних якостях: працьовитості, розумі, доброті, душевній щедрості: «Освіченість, милосердя, великодушність, справедливність, постійність і цнотливість – ось ціна наша й честь! Давня приказка говорить: «Дурень шукає видного місця, а розум – його і в кутку видко» («Два коштовні камені – діамант і смарагд»).

«Руссо, Сковорода, Толстой геніально передчули вищу мудрість, яка стала найгострішою потребою нашого часу: вернутися до природи, шукати гармонійності з нею. Іншого шляху нема. Цивілізація несе зручності, але щастя людині не може дати... Ось де вузол усіх філософій» [11, с. 54].

«Більш ніж столітні впливи західного реформаційного руху підняли нарешті високу хвилю в застоїлій воді руського життя, і

козацькі випадки наших доморощених літераторів, проповідників і агітаторів зрушили і повели у бій широкі лави тих задріраних мас. Не академічні спроби василів острозьких та копистенських, а козацькі високі смотрицьких і вишенських, підхоплені «неученими попами» київськими і понесені серед козацької маси, рішили справу — так, як у новім відродженні XIX століття «гайдамацька», революційно-дерзновенна поезія «п'яної Шевченківської музи» [12, с. 6].

Список використаних джерел

1. Грушевський М.С. Історія української літератури: В 6 т.: 9 кн. — К., 1993. — Т. 2. — С. 37.
2. Рева Л. Українське письменство XIV першої половини XVI ст.: історіографія і бібліографія // Література. Фольклор. Проблеми поетики: зб. наук. праць / редкол.: А. В. Козлов (відп. ред.) [та ін.] ; Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка, Ін-т філології. — К., 2005. — Вип. 21, ч. 2. С. 185–206.
3. Франко І. І. Вишенський і його твори // Збір. тв.: У 50 т. — Т. 30. — К.: Наук. думка, 1981.
4. Рева Л. К. Транквіліон-Ставровецький: богословський та філософський контексти у творчості // Історія релігій в Україні: Науковий щорічник: 2010: Кн. II / Упоряд.: О. Киричук, М. Омельчук, І. Орлевич. — Львів: Львівський музей історії релігій: Логос, 2010. — 1064 с.
5. Рева Л. Він жив і творив на Чернігівщині: До портрета Лазаря Барановича // Вісник Книжкової палати. — 2007. — № 1. — С. 29–33.
6. Шевчук В. Співці музи роксоланської в Чернігові // Дорога в тисячу років. — К., 1990. — С. 126–127.
7. Баранович Л. Світ стрясають грози на людській сльози // Марсове поле. — К., 1989. — Т. 2. — С. 28.
8. Рева Л. Смотрицький Мелетій // Видатні діячі України минулих століть: мемор. альм. / Компанія «Євроімідж», Ін-т історії України НАН України, Т-во «Україна-світ», Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т біогр. дослідж.; голов. ред. О. Шокало. — К., 2001. — С. 496.
9. Попов П.М. Григорій Сковорода: Життя і творчість: Літ. портрет. — К.: Дніпро, 1969. — 172 с. — с. 5.
10. Рева Л. Григорій Сковорода (1722–1794) — уродженець України, філософ світового рівня // Наукові записки: Збірник праць молодих вчених та аспірантів / Ін-т української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського НАН України. — Т. 19: У 2-х кн. Тематичний випуск: «Джерела локальної історії: методи дослідження, проблеми інтерпретації, популяризації». — Кн. 1. — К., 2009. — 692 с. /Матеріали Міжнар. наук. конф. «Джерела локальної історії: методи дослідження, проблеми інтерпретації, популяризації» (К., 29–30 верес., 2009). — [С. 351–366].
11. Гончар О. Щоденники: У 3 т. — Т. 2: 1968–1983. — К.: Веселка, 2003. — С. 54.
12. Грушевський М.С. Історія української літератури: Т. V: Кн. 2: Перше відродження: 1580–1610. — К.: Обереги, 1995. — С. 60.